

Atziņas no konferences par veciem mežiem

ĀRIS JANSONS
DAIGA ZUTE

Šā gada oktobrī notika Latvijas Valsts mežzinātnes institūta (LVMI) *Silava* organizētā starptautiskā konference *Vecie meži klimata politikas kontekstā: kas ir un kas nav vecs mežs?* (*Old-growth forests in the context of climate policy: what is and what is not an old-growth forest?*), kas ir jau trešā institūta rīkotā starptautiskā konference veco mežu un mežaudžu izpētes jomā. Ar katru gadu pasākums iegūst aizvien lielāku atpazīstamību.

Šogad tajā piedalījās gandrīz 100 delegātu (klātienē un tiešsaistē), pārstāvēt 15 valstis: Zviedriju, Dāniju, Apvienoto Karalisti, Norvēģiju, Somiju, Šveici, Igauniju, Itāliju, Rumāniju, Slovākiju, Beļģiju, Vāciju, Austriju, Spāniju un, protams, Latviju. Lielā mērā tas ir saistīts ar Latvijā dažādos pētījumos veikto apjomīgo darbu, ievācot datus vecās audzēs mežos ar dažādām augsnēm – informāciju, kuras daudzās Eiropas valstīs trūkst vai kura ir ļoti fragmentāra.

VECO MEŽAUDŽU IZPĒTES OBJEKTI

Konferencē iesaistījās divi Eiropas Komisijas (EK) darbinieki – EK

Vides ģenerāldirektorāta pārstāvis M. Onida, kurš ir tieši atbildīgs par veco mežu identificēšanas un aizsardzības normatīvās bāzes izstrādi Eiropas Savienībā (ES), un EK Vienotā pētniecības centra eksperts H. Barredo. Viņi informēja par plānu, ka 2025. gadā visās ES dalībvalstīs vecie meži būs identificēti, tas ir, būs zināmas visas teritorijas, kas tiek klasificētas kā vecie meži. Savukārt uz 2030. gadu, pamatojoties uz papildus iegūtajiem datiem un kartēšanas rezultātiem, ES būs nodrošināta visu veco mežu aizsardzība. Šā procesa ietvaros šajā gadā ES līmenī ir saskaņotas definīcijas, kādas mežaudzes uzskatīt par veciem mežiem, un kādas – par primārajiem

mežiem. Savukārt katrā no ES dalībvalstīm turpinās darbs pie veco mežu kritēriju un indikatoru noteikšanas, balstoties uz 2023. gadā publicētajām ES vadlīnijām attiecībā uz primārajiem un veciem mežiem. To īstenošanai pirmais solis ir indikatoru izstrādes katras ES valsts (nacionālā) līmenī, kas nebūt nav triviāls uzdevums un ap ko fokusējās konferences zinātniskās diskusijas.

LATVIJAS ZINĀTNIĒKU ATZIŅAS VECO MEŽU KONTEKSTĀ

Konferencē savus referātus lasīja vairāki LVMI *Silava* zinātnieki. Āris Jansons uzstājās ar ziņojumu *Vecie meži Latvijā*, Daiga Zute – ar ziņojumu *Veco mežu dažādie izpētes aspekti*. Konstatējam, ka meža platībās, kurās primārais mērķis ir dabas aizsardzība, jāņem vērā, ka oglekļa uzkrāšanās efektivitāte (oglekļa uzkrājums gadā) koku biomasā un atmirušajā koksne laika periodā starp pieaugušo (pašreizējā normatīva izpratnē) un veco audžu stadiju būtiski samazinās. Vecās mežaudzes turpina lēni uzkrāt oglekli koku biomasā tik ilgi, kamēr koku vecuma un/vai dabisko traucējumu ietekmē nemainās dominējošais meža elements. Ar lēni šajā kontekstā sapro-

tam, ka, audzes vecumam pieaugot vidēji divas reizes, kopējais oglekļa uzkrājums palielinās vidēji par 20%. Vienlaikus līdz ar audzes vecumu palielinās stumbra truses klātbūtne un ietekme, samazinot faktisko oglekļa uzkrājumu koku biomasā, un lielāka daļa no kopējā uzkrājuma ir atsevišķos lielos kokos, kur bojāeja būtiski ietekmē kopējo uzkrājumu audzē. Tātad vecie meži nav efektīvs klimata pārmaiņu samazināšanas instruments, bet ir būtisks elements kopējā bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanas sistēmā. Veicot pētījumus mācību poligonos, varam saprast, ko iespējams pielāgot vai mainīt saimnieciskajos mežos, lai stiprinātu bioloģiskās daudzveidības elementu uzturēšanu tajos. Analizētajā vecuma intervālā, piemēram, salīdzinot 58–69 gadus vecas apšu un bērzu audzes ar 112–131 gadu vecām, nav konstatētas būtiskas oglekļa uzkrājuma augsnē atšķirības. Tātad, apzinoties, ka dzīvo koku biomasā ir lielākā dinamiskā oglekļa krātuve, rekomendējams meža platībās, kurās ietekme uz klimata pārmaiņu samazināšanu ir galvenais mērķis, izmantot tādu mežsaimniecības modeli, lai veidotu iespējami ražīgas un pret dabiskajiem traucējumiem noturīgas audzes, tādējādi veicinot arī oglekļa uzkrājuma

palielināšanās efektivitāti. Mērķtiecīgai mežsaimniecības realizācijai ir nozīmīga uz faktiem (zinātniski apstiprinātas informācijas) balstīta, pārdomāta ilgtermiņa rīcībpolitika.

INTERESANTAS ATZIŅAS PAR VECĀJIEM MEŽIEM EIROPĀ

Diskusijās gūtas arī interesantas atziņas, piemēram, veci koki ne vienmēr ir lielu dimensiju koki, kā tas no pirmā acu uzmetiena varētu šķist. Liela nozīme ir mežaudzes produktivitātei, tam, kāds potenciāls ir konkrētajai audzei. Tomēr, lai cik pārsteidzoši sākotnēji tas neliktos, vecos mežos ir sastopamas arī jaunaudzes, kas veidojušās pēc dabiskajiem traucējumiem. Viens no konferences secinājumiem, kas izskanēja vairākās prezentācijās: Eiropas meži ir ļoti daudzveidīgi, un vecie meži un mežaudzes dažādos Eiropas reģionos var būtiski atšķirties.

EKSKURSIJA UZ PĒTĪJUMU OBJEKTIEM VECO MEŽU TERITORIJĀS LATVIJĀ

Konferences noslēgumā 13. oktobrī tās dalībniekiem tika organizēta ekskursija uz pētījumu objektiem veco mežu teritorijās Latvijā, kopā apvienojot apmēram 20 veco mežu izpētes ekspertu un interesentu, tostarp Latvijā ➔

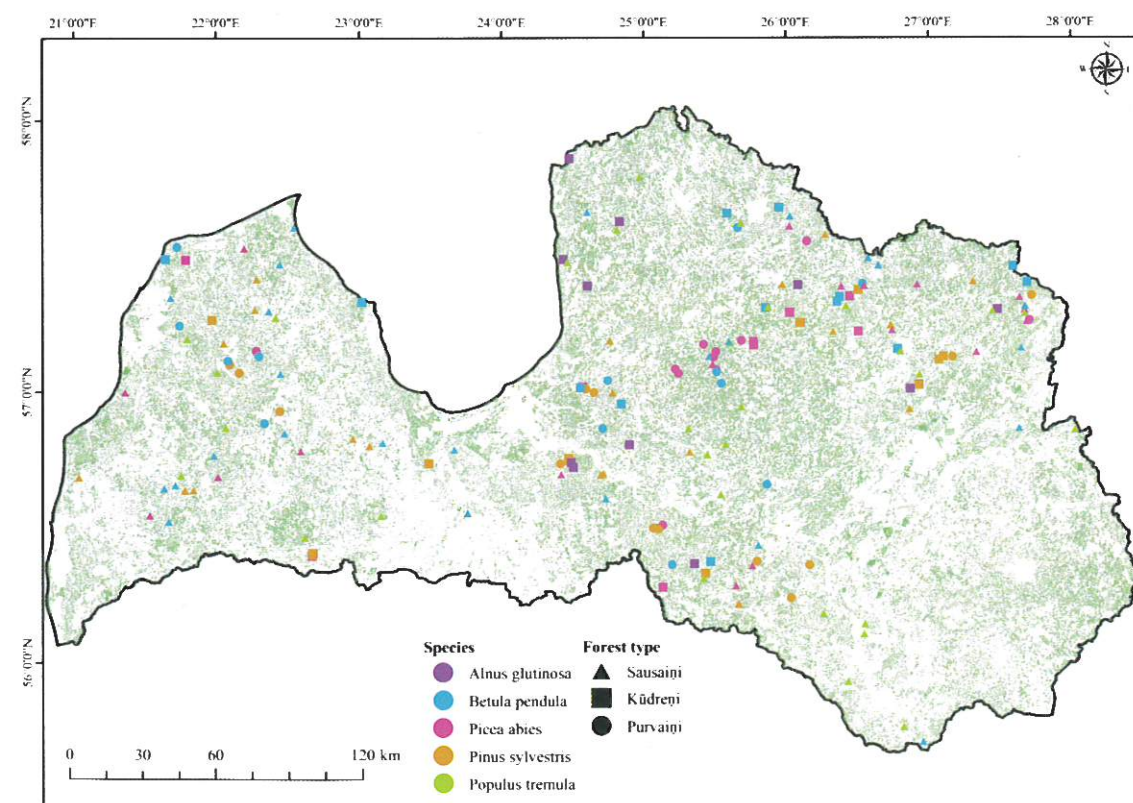

Foto: LVMI Silava

viesojās Igaunijas un Norvēģijas meža nozares eksperti no Igaunijas Dabas Zinātņu universitātes un Norvēģijas Bioekonomikas pētniecības institūta.

Konferencē tika aicināti piedalīties Latvijas meža, klimata un vides politikas veidotāji, jo politikas veidotājiem ir būtiski iegūt zinātniski pamatotu informāciju par veco mežaudžu un veco mežu attīstības dinamiku gan nacionālo, gan ES un politiku izstrādes kontekstā. Pieņemot lēmumus par zemes lietošanai nosakāmiem mērķiem, būtiski balstīties uz verificētu zinātnisku informāciju. LVMI Silava ar pateicību novērtē visu triju ministriju (Zemkopības ministrijas, Klimata un enerģētikas ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas) ekspertu dalību konferencē.

Modelēšanas instrumenti oglekļa aprites un siltumnīcefekta gāzu emisiju novērtēšanai serdes trupes bojātās lapu koku audzēs (Nr. 1.1.1.1/21/A/063) ○